

Međunarodno poslovanje

Dr Đorđe Ćuzović

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

Nosioci međunarodne trgovine

- **Glavni nosioci** međunarodne trgovine su **preduzeća i individualni preduzetnici – trgovci**
- U srednjem veku međunarodnom trgovinskom aktivnošću su se uglavnom bavili individualni trgovci (preduzetnici)
- Većina preduzeća koja se bave međunarodnim poslovanjem danas su organizovana kao akcionarska društva je međunarodna delatnost zahteva veliki poslovni kapital
- Na većini međunarodnih tržišta, segmenata svetskog tržišta, postoje oligopoli (manji broj preduzeća 2-8 kontroliše tržište) a i ta preduzeća se često udružuju u kartele kako bi podelili tržište i maksimizirali profit

- Međunarodni kartel je udruženje preduzeća iz različitih zemalja koje je osnovano radi kontrole međunarodne trgovine određenim proizvodom
- U periodu između dva svetska rata veliki broj proizvoda u međunarodnoj trgovini je bio pod uticajem međunarodnih kartela
- **Udruženje zemlja izvoznica nafte (OPEC)** osnovano je kao udruženje zemalja, ali je dobilo status kartela posle izvršene nacionalizacije preduzeća koja kontrolišu proizvodnju i izvoz nafte u zemljama članicama OPEC-a

- Kada je obim poslovanja u međunarodnoj trgovini toliko narastao pojavljuju se i prva specijalizovana preduzeća koja se isključivo bave spoljnom trgovinom, i mi ih danas nazivamo **spoljnotrgovinska preduzeća**
- Preduzeća koja omogućavaju obavljanje jednog spoljnotrgovinskog posla:
  - ✓ Špediteri, koji se bave organizacijom transporta,
  - ✓ Transporteri, koji se bave izvršenjem transporta,
  - ✓ Osiguravajuća društva, koja se bave osiguranjem robe u transportu,
  - ✓ Banke, koje obavljaju međunarodni platni promet,
  - ✓ Carinske agente, koji obavljaju usluge carinjenja robe,
  - ✓ I druga preduzeća.

- Sva ova preduzeća jednim imenom nazivamo preduzeća u spoljnoj trgovini
- Međunarodna trgovina robom osim kretanja robe preko granice podrazumeva i izvršenje niza usluga koje su potporne aktivnosti izvozu robe, kao što je organizacija prevoza, transport, osiguranje, bankarske usluge, poslovna putovanja i slično
- Roba na putu mora biti i osigurana. Isporuka robe zavisi od dogovora partnera i u ugovoru se najčešće unosi primenom INCOTERMS klauzula

- Svaki međunarodni trgovinski posao ima dva svoja glavna toka:
  1. Robni tok;
  2. Finansijski tok;
- Glavni nosioci plasmana stranih direktnih investicija su transnacionalna preduzeća
- Većina preduzeća u međunarodnoj trgovini danas je pravno organizovano kao akcionarska društva
- Mala i srednja preduzeća uglavnom posluju u sektorima kao što je proizvodnja motornih vozila (proizvodnja delova), industrija bezalkoholnih pica, sektor kancelarijskih mašina i sl.

Uloga preduzeća različitih veličina u izvozu Španije

Broj zaposlenih	Udeo izvoza u proizvodnji
Manje od 20	18%
51 do 100	50%
101 do 200	70%
Preko 200	90%

- U EU posluje oko 23 miliona malih i srednjih preduzeća, koja čine 99% od ukupnog broja preduzeća
- Na njih otpada samo 3% izvoza EU

Međunarodne poslovne organizacije

- Da bi preduzeća ostvarila veći uticaj na međunarodnu regulativu, ona se udružuju i osnivaju **međunarodne poslovne organizacije**
- **Međunarodne poslovne organizacije** su međunarodne nevladine organizacije i predstavljaju udruženja poslovnih subjekata (preduzeća)
- Najznačajnija međunarodna poslovna organizacija je **Međunarodna trgovinska komora** iz Pariza

INTERNATIONAL
CHAMBER
OF COMMERCE

Međunarodna trgovinska komora (International Chamber of Commerce ICC)

- Osnovana 1919. god. u Parizu
- Osnovni cilj postojanja ove organizacije je da služi svetskoj poslovnoj zajednici u unapređenju trgovine i investicija, otvaranjem tržišta za robu i usluge i slobodan protok kapitala
- Organizacija je posle 1945. godine doživela značajnu transformaciju i od organizacije koja je zastupala preduzeća iz 5 zemalja (Belgija, Velika Britanija, Italija, Francuska i SAD) izrasla u globalnu organizaciju koja zastupa preduzeća iz 130 zemalja
- Danas ova organizacija naziva Međunarodna poslovna organizacija (World Business Organization – WBO)

- Članovi ove organizacije su preduzeća, nacionalna privredna udruženja (komore) i poslovni ljudi
- Međunarodna trgovinska komora zastupa interese poslovne zajednice i poslovnih ljudi pred međunarodnim međudržavnim organizacijama, ali i pred vladama raznih zemalja
- Međunarodna trgovinska komora je postala savetodavna institucija Ujedinjenih nacija najvišeg („A“) stepena

- Organizaciona struktura Međunarodne trgovinske komore:
  1. **Svetski savet** (World Council), vrhovni organ, sastavljen od predstavnika nacionalnih komiteta. Ovaj organ bira Predsedavajućeg i Zamenika predsedavajućeg, koji se biraju na mandat od 2 godine
  2. **Izvršni odbor** (Executive Board) je izvršni organ koga čini oko 30 članova, poslovnih ljudi, izabranih od strane Svetskog saveta. Oni utvrđuju strateške ciljeve organizacije i sprovode njene politike
  3. **Međunarodni sekretarijat** (International Secretariat) je administrativni organ na čijem čelu se nalazi Generalni sekretar, i koji operativno sprovodi rad organizacije tokom cele godine
  4. **Finansijski komitet** (Finance Committee) je savetodavni organ koji pruža finansijske savete Izvršnom odboru

Najznačajniji doprinosi Međunarodne trgovinske komore razvoju međunarodne trgovine

- **Uniformana pravila međunarodnog trgovinskog prava**
- **Međunarodni trgovinski termini (International Commercial Terms – INCOTERMS)**
- **Standardizacija trgovinske dokumentacije**
- **ATA karneti**
- **Arbitraža ICC (Arbitration)**

Uniformna pravila međunarodnog trgovinskog prava (Uniform Customs and Practice)

- Preduzeća koja međunarodno posluju htela su da izbegnu uticaj državne regulative u njihovim ugovorima i prema principima autonomije volje njihove poslovne odnose su do detalja regulisale ugovorima
- Međunarodna trgovinska komora je pošla od prakse i izvršila kodifikaciju tih običaja i prakse, zapisala ih je, i tako su nastala uniformna pravila
- Najstarija uniformna pravila su ona koja regulišu korišćenje dokumentarnih akreditiva koja su uvedena prvi put 1933. god.

Međunarodni trgovinski termini (INCOTERMS)

- Međunarodni trgovinski termini (INCOTERMS) opisuju praksu međunarodne trgovine na jednostavan način i prvi put su uvedeni 1936.
- Oni govore o obavezama kupca i prodavca u poslu međunarodne kupoprodaje i jasno specificiraju kada rizik i troškovi posla sa prodavca prelaze na kupca
- U praksi međunarodne trgovine može se javiti više situacija tako postoji i više INCOTERMS klauzula, koje su sistematizovane u 4 grupe

1. **Grupa E: Otpreme** – klauzule iz ove grupe zahtevaju da prodavac spremi robu za isporuku u svom skladištu, dok je se ostalo obaveza kupca (EXW – Ex Works (navedeno mesto) ili Franko fabrika prodavca)
2. **Grupa F: Vozarina neplaćena** – klauzule iz ove grupe podrazumevaju da prodavac dostavi robu transporteru, kod prevoznog sredstva ili na/u njega, ali da ne plati vozarinu što je obaveza kupca (FOB – Free on Board (naznačena luka utovara) ili Franko brod)
3. **Grupa C: Vozarina plaćena** – klauzule iz ove grupe podrazumevaju da prodavac dostavi robu na transport i plati vozarinu, a ostavlja se mogućnost da plati i druge troškove vezane za prevoz, dok je ostalo obaveza kupca (CIF – Cost, Insurance and Freight (naznačena odredišna luka))
4. **Grupa D: Doprema** – klauzule iz ove grupe pretpostavljaju da prodavac ima maksimalne obaveze u isporuci robe, odnosno da robu isporučuje u zemlji kupca, sa ili bez plaćanja carine (Duty Paid (naznačeno mesto isporuke))

Standardi trgovinske dokumentacije

- Posao međunarodne trgovine zahteva postojanje velikog broja dokumenata od kojih su najvažniji trgovačka faktura (račun) i tovarni listovi
- Međunarodna trgovinska komora je standardizovala najznačajnija trgovinska dokumenta
- Standardizacijom su određeni ne samo bitni elementi već i njihov grafički razmeštaj

ATA karneti

- ATA karnet predstavlja univerzalno priznat carinski dokument koji olakpava tranzit i privremeni uvoz uzoraka robe oslobođene carine i poreza za potrebe pojavljivanja na sajmovima i izložbama

Arbitraža ICC (Arbitration)

- Međunarodni arbitražni sud (ICC International Court of Arbitration) osnovan pri Međunarodnoj trgovinskoj komori 1923. god. koji arbitražu sprovodi u skladu sa Pravilima arbitraže MTK (ICC Rules of Arbitration)
- Od osnivanja do danas rešio je 14.500 slučajeva čije stranke su iz 86 zemalja
- Prednost ove arbitraže je što je **neutralnija, efikasnija, poverljivija i primenjivja** od odluka koje donose nacionalni sudovi

- **Međunarodna federacija udruženja špeditera**
- **Međunarodna transportna komora**
- **Međunarodno udruženje avio transportera**
- **Međunarodna unija drumskog transporta**
- **Međunarodna federacija udruženja carinskih posrednika**
- **Federacija nacionalnih udruženja brodskih posrednika i agenata**
- **Međunarodno udruženje luka**

Svetski trgovački centri (World Trade Center)

- Svetski trgovački centri su međunarodna neprofitna udruženja preduzeća osnovana sa ciljem unapređenja poslovanja u međunarodnoj trgovini
- **Cilj njihovog rada su:**
  - Poboljšanje razvoja međunarodne trgovine;
  - Unapređenja međunarodnog poslovanja i razumevanja između država;
  - Omogućavanje većeg učešća zemalja u razvoju u svetskoj trgovini;
  - Stvaranje i unapređenje pomoći i saradnje između svojih članica;
  - Unapređenje i usavršavanje koncepta Svetskog trgovačkog centra (WTC)

- Prvi Svetski trgovački centar osnovan je 1943. god. u New Orleansu
- 1959. pokrenuta je inicijativa da se podigne prvi svetski trgovački centar međunarodnog karaktera u Njujorku
- Na mestu slobodne luke otvoren je 1970. godine (iste godine u Hjustonu, Tokiju i van SAD)
- 15 Centara osniva Udruženje svetskih trgovačkih centara, kao međunarodno neprofitno i apolitično udruženje
- Danas ovo udruženje broji 320 članica iz 96 zemalja, koji u svom članstvu okupljuju preko 750.000 preduzeća

- Radom Udruženja svetskih trgovačkih centara rukovodi **Odbor direktora** koga čine 22 člana
- Za svakodnevni rad Udruženja brinu se osam stalnih komiteta, i to:
  - Komitet za objekte i funkcije
  - Komitet za međunarodne odnose i razvoj
  - Komitet za planiranje i finansije
  - Komitet za odnose sa javnošću i informacije
  - Komitet za turizam, gostoljublje i kulturnu razmenu
  - Komitet za trgovinsko obrazovanje, trening i istraživanje
  - Komitet za trgovinske sajmove i izložbe
  - Komitet za WTC standarde i kvalitet

- **Usluge koje Svetski trgovački centar pruža svojim članovima, a što se smatra doprinosom ove institucije međunarodnoj trgovini, uključuju:**
- **Korišćenje računarske mreže Udruženja Svetskih trgovačkih centara (WTCA OnLine)**
- **Usluge trgovinskih misija, poslovnih klubova, izložbenog prosora i drugih poslovnih usluga**
- **Usluge trgovinskog istraživanja, informacija i edukacije**
- **Trgovinske kartice (Trade Card)**